

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta

Kaupunginhallitus 24.06.2024
1462/03.00/2024

Valmistelu ja lisätiedot:
kestävän kehityksen asiantuntija Sanna Päivärinta,
sanna.paivarinta@porvoo.fi

Ympäristöministeriö pyytää Porvoon kaupungilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi ilmastolain kuntia koskeva velvoite laatia ilmastosuunnitelma. Lausunto pyydetään antamaan viimeistään 5.7.2024.

Ilmastolakiin (423/2022) lisättiin vasta maaliskuussa 2023 kunnan velvoite laatia ilmastosuunnitelma, joka nyt ollaan aikeissa kumota. Kaupunginhallitus lausui luonnoksesta hallituksen esitykseksi 27.6.2022 § 240 ja totesi tuolloin, ettei kaupunki vastusta kuntiin kohdistuvaa uutta lakisääteistä velvoitetta, mutta kyseenalaisti kuitenkin samalla uuden velvoitteen todelliset ilmastovaikutukset tilanteessa, jossa useat suuret ja keskisuuret kunnat ovat jo asettaneet omat ilmastotavoitteensa ja laatineet sitä toteuttavan ilmastosuunnitelman.

Näin perustellaan myös nyt lausunnolla olevaa luonnosta hallituksen esitykseksi (HE-luonnos), kun tavoitteena on vähentää kuntien hallinnollista taakkaa sekä tasapainottaa valtiontaloutta. HE-luonnoksen mukaan ilmastolakiin ei siis jatkossa sisältyisi kuntia koskevia velvoitteita eikä ilmastosuunnitelmaa siten olisi välttämätöntä huomioida kaupunkistrategiassa ja toimintakertomuksessa. HE-luonnoksen perusteluissa tunnistetaan kuitenkin, että jos kunnat eivät tee ilmastosuunnitelmia eikä sen seurauksena ilmastotoimia, on toteutumatta jäänyt ilmastovaikutus korvattava muilla toimilla ilmastolain tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä on tärkeä huomio, sillä ilmastomuutoksen ja luontokadon seuraukset tulevat joka tapauksessa maksettaviksi jossain vaiheessa.

Kuten HE-luonnoksessakin todetaan Suomen kansalliset kasvihuonekaasupäästöt syntyvät aina jonkin Suomen 309 kunnan alueella. Kunnat vastaavat alueillaan muun muassa kaavoituksesta, maankäytöstä, liikennesuunnittelusta, energiayhtiöiden omistajaohjauksesta, monien rakennusten lämmitystapavalinnoista, koulutuksesta ja julkisista hankinnoista. Muun muassa näiden toimintojen kautta kunnat pystyvät HE-luonnoksen mukaan edistämään ilmastotoimia.

Porvoon kaupunki pitää kiinni omista ilmastotavoitteistaan ja jatkaa ilmasto- ja ympäristötyötään. Kaupunki on tunnistanut asian tärkeyden ja edistää sitä pitkäjänteisesti. On kuitenkin selvää, että kunnat tarvitsevat ilmastotoimiensa tueksi valtion pitkäjänteistä ja saman suuntaista ilmastopolitiikkaa. Tästä esimerkkinä toimii liikenteen päästöt, jotka Porvoossakin muodostavat lähes puolet

taakanjakosektorin päästöistä. Vaikka kunnat vastaavatkin kaavoituksesta ja liikennesuunnittelusta, tarvitaan liikenteen päästöjen vähentämiseksi myös valtion toimia. Suomalaiset tutkimuslaitokset julkaisivatkin toukokuun lopussa politiikka suosituksen, jossa todettiin päästövähennysvelvoitteiden laiminlyönnin käyvän Suomelle kalliimmaksi kuin puhtaan siirtymän edistäminen liikenteessä.

Vaikka kuntia koskeva velvoite laatia ilmastosuunnitelma ollaankin kumoamassa, kiittää Porvoon kaupunki HE-luonnosta siitä, että Suomen ympäristökeskuksen lakisääteistä tehtävää päästötietopalvelun ylläpitäjänä ollaan jatkamassa. Niin Porvoon kaupunki kuin moni muukin kunta ja kaupunki Suomessa tukeutuu päästölaskennassaan ja sen kehittämisessä Suomen ympäristökeskuksen maksuttomaan päästötietopalveluun. Tärkeää on kuitenkin, että valtio turvaa palvelun maksuttomuuden myös jatkossa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman myötä valtion tarjoamaa ja kunnille kohdennettua rahoitusta ilmastotyöhön ollaan leikkaamassa ja jo leikattu. HE-luonnoksessa todetaan, että kunnat voivat jatkossa hakea tukea ilmastotoimiinsa esimerkiksi EU-rahoituksen kautta. Porvoon kaupunki huomauttaa, että EU-rahoitus on kunnille kuitenkin kohtalaisen raskas rahoitusinstrumentti, joka vaatii myös resursseja (esim. hankevalmistelu). Rahoituksen leikkaaminen johtaa auttamatta myös tilanteeseen, jossa kuntien keskinäinen kamppailu samoista rahoista lisääntyy. HE-luonnos ei ota esimerkiksi kantaa siihen, miten kuntien haettavissa olevan EU-rahoituksen määrän odotetaan jatkossa kehittyvän.

Porvoon kaupunki ei vastusta hallituksen esitystä laiksi ilmastolain muuttamisesta, mutta peräänkuuluttaa myös valtiota tarttumaan ilmastotoimiin ja tukemaan kuntia tärkeässä työssään. Poukkoilevan ilmastopolitiikan sijaan tarvitaan pitkäjänteistä työtä sellaisen asian edistämiseksi, jossa jokaisella taholla on oma tärkeä roolinsa. Nämä roolit kytkeytyvät yhteen, mikä edellyttää samanlaista ja toinen toistaan tukevaa ilmastopolitiikkaa.

vt. Kaupunginjohtaja
Kaupunginhallitus antaa yllä olevan lausuntonaan ympäristöministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta.